

Zdroj: BRASIL DE SOUZA, Elias, 2019. *The Book of Daniel Bible Book Shelf 1Q 2020* (Kindle Locations 769-909). Pacific Press Publishing Association. Kindle Edition. ISBN 9780816365159

Překlad: Lukáš Hora

Pokud není uvedeno jinak, biblické texty jsou převzaty z Českého studijního překladu

Kapitola 5 – Od pýchy k pokoře

Nebúkadnesarova přítomnost v příběhu Daniela končí dalším snem, jeho vykázáním z trůnu a poté obnovou jeho kralování. Čtvrtá i pátá kapitola společně tvoří střed aramejské části a mluví o Božích soudech pyšných králů. Kvůli zjednodušení můžeme čtvrtou kapitolu obecně rozdělit do tří hlavních částí: sdělení snu (v. 1-15), výklad (v. 16-24) a naplnění (v. 25-34). Je to osobní dopis krále pro všechny jeho poddané, nakonec v něm Nebúkadnesar uznává Boží moc a autoritu nad lidskými záležitostmi.

Oznámení snu

Na počátku své vlády měl Nebúkadnesar sen o soše, která se skládala z různých kovů, jeho symbolizovala zlatá hlava. Nyní u konce jeho kralování má další sen, ve kterém konzumuje trávu. Protože se neřídil poselstvím prvního snu – pouze Bohu náleží moudrost, moc, vláda a sláva – dostal Nebúkadnesar druhý sen, který jej obviňoval z toho, že neoslavoval Boha za všechny své úspěchy.¹

Jako první sen, tak i druhý sen také promlouvá prostřednictvím obrazů, které král dobře znal. Králi byl ukázán sen uprostřed země, odkazoval na vesmírný strom, který byl ve starověku běžným symbolem nadbytku a blahobytu. Když strom vyrostl, dosáhl až k nebi a stal se přístřeškem, tvořil ochranu a stravu pro lid a zvířata.

Strom ve Starém zákoně může symbolizovat osoby nebo národy. Ezechiel aplikuje metaforu o cedrovém stromu na Asýrii a Egypt (Ez 31). Navíc, když strom dosáhne oblohy, vyvolává představu lidské namyšlenosti a připomíná nám další projekt, kdy se lidé snažili dosáhnout nebe – konkrétně, babylonskou věž (Gn 11).

Svým umístěním uprostřed země a svou viditelností z celého světa představuje strom výsadní postavení Babylonu, jako světové říše. Jak jeden autor poznamenává: „Tento národ jednou ‚Hospodin rozptýlil po celém povrchu země‘ (Gn 11,4.8), také zmátl a rozdělil jejich řeč (Gn 11,7), ale oni se znovu shromáždili do harmonické říše babylonského krále, byli tam všichni lidé, národy a jazyky, které přebývají v celé zemi (Da 3,31).“² Je zajímavé, že Boží království je také přirovnané ke stromu, který roste a do jeho větví přilétají ptáci a hnízdí tam (Mt 13,31.32).

Až do tohoto bodu nemusel Nebúkadnesar považovat obecný obsah obrazů za tajemný, krásně to zapadalo do jeho vnímání moci a blahobytu. Zcela zřejmě byla výška a okázalost stromu prospěšná pro stvoření, poskytovala přístřešek a ochranu veškerému stvoření. Ale to, co se objevilo později znělo králi jako hrozivá poznámka. Nebeská bytost sestoupila z nebe, aby narušila idylický obraz bezpečí a blahobytu. Da 4,10 popisuje božského vyslance jako strážného (*ir* – עיר) a svatého (*kadiš* – כַּדִּישׁ). Jeden spisovatel k tomu napsal, že „se tato dvě přídavná jména používají v knize Daniel k popisu nebeské bytosti, která nikdy nespí a je vždy v přítomnosti svatého Boha. To téměř neměně považují teologové za odkaz na anděla, i když někteří si myslí, že jde o zvláštní třídu andělů.“³ Sen se dále vyvíjí,

¹ Wendy L. Widder, *Daniel*, Story of God Bible Commentary (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2016), 94.

² Peter W. Coxon, “The Great Tree of Daniel 4,” in *A Word in Season: Essays in Honour of William McKane*, ed. James D. Martin and Philip R. Davies, *Journal for the Study of the Old Testament* 42 (Sheffield, UK: JSOT Press, 1986), 92.

³ René Péter-Contesse and John Ellington, *A Handbook on the Book of Daniel*, UBS Helps for Translators (New York: United Bible Societies, 1994), 109.

nebeská bytost přikazuje, aby pokáceli strom, spoutali jej řetězy a nechali jej ve společnosti zvěře. Tento pařež (Nebúkadnesar) nyní konzumuje trávu a jeho srdce se změnilo z lidského na zvířecí (v. 13).

Jak matoucí musí být pro krále změna metafor a obrazů! Nakonec závěr snu obsahuje slova anděla, který vysvětluje důvod těchto událostí:

*„Prohlášení to výrokem strážných jest,
slovem svatých ta záležitost,
aby živí poznali, že v lidském kralování Nejvyšší vládne
a on je dává, komukoli ráčí,
ba i nejnižšího z lidí nad ním ustanovuje.“ (v. 14)*

Na základě ohromení tak komplexní řadou obrazů se král odebral k babylonským mudrcům, ale nikdo z nich nemohl vyložit sen. Později předvolal Daniela, který dle očekávání přednesl výklad. Než se přesuneme dál, připomeňme si, že kapitoly knihy Daniel 2, 4 a 5 patří k sobě, protože obsahují příběhy, kde je Daniel chytřejší než ostatní babylonští mudrci. Kapitola 5 představuje těžký úkol s vysvětlením nápisu na zdi, kapitoly 2 a 4 popisují Danielovi výklady snů, kde oproti babylonským mudrcům uspěl. Na rozdíl od snu se sochou si král mohl zapamatovat sen o stromu a nehrozil svým rádcům smrtí.

Výklad snu

Ukázalo se, že sen byl pro Nebúkadnesara špatnou zprávou. Daniel to věděl a mohl být pokoušen předat tvrdou zprávu s pocitem pomsty a zadostiučinění. Ale Daniel takovému pokušení nepodleh, přestože Nebúkadnesar podmanil pod vládu babylonské říše jeho domovskou zemi, zemi Izrael. Když Daniel zjistil, že sen popisuje krále, byl zděšen. I když se nebál krále informovat špatnou zprávou, jednal opatrně a promyšleně. Daniel přízračně projevil upřímnost a odvalu. Jeho postoj prokazuje úctu vůči králi, jedná podle pravidel společenského chování na královském dvoře, přeje si aplikovat špatné zprávy snu na nepřátele krále.

Poté Daniel pokračuje vyprávěním snu, které propojuje s výkladem. Jeden teolog napsal: Když vykládá sen také vynechává nějaké detaily, to nám něco říká o Danieli. Z velké části pracuje Daniel postupně se snem, tak jak mu jej král sdělil (srov. 4,7-9 a 4,17-19; 4,10-12 a 4,20; 4,12-13 a 4,24). Ale když se dostane k nejhorší části, přeskočí detaily. Při vyslovení soudu anděl řekl: „jeho srdce z lidského ať se promění a srdce budiž mu dáno zvířecí“ (4,13), ale Daniel neopakuje tuto část, ani ji nevykládá. Text nevysvětluje, proč Daniel přeskočil tuto část, ale pravděpodobně věděl, že to král pochopil. Celé to pochopil a neměl dobrý důvod k tomu, aby nahlas řekl nejbolestivější detail. Daniel ušetřil Nebúkadnesara před poslední zmínkou o ztrátě jeho důstojnosti – jeho lidství. Králova říše přežije, jak naznačuje přítomnost pařezu ve snu, ale za velkou osobní cenu.⁴

Daniel projevil svůj zájem o krále tím, co řekl a čemu se vyhnul. Žel, my si často se zvrhlým uspokojením všímáme neštěstí lidí, kterým závidíme, nebo je nemáme rádi. Přesto Daniel nenalézal žádné uspokojení v králově dočasné ztrátě trůnu. „I kdyby si lidé zasloužili utrpení a neštěstí, nikdy bychom to neměli oslavovat, a už vůbec se z toho nemáme radovat.“⁵ Nezapomeňme na to, co Ježíš řekl: „Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují“ (Mt 5,44; B21).

⁴ Widder, *Daniel*, 95, 96.

⁵ Widder, *Daniel*, 99.

Danielův výklad snu se skládá ze dvou odlišných částí: obraz bujně rostoucího stromu a jeho zániku kvůli dekretu nebeské bytosti. Co se týče stromu, Daniel vypráví sen pouze s malou odlišností od Nebúkadnesarovi verze, aplikuje jej přímo na krále: „to jsi ty, králi“ (Da 4,19). V části o strážném Daniel vynechává určité detaily z důvodů, které už byly uvedeny a objasňuje, že hrozné poselství je namířené proti samotnému králi. Král byl odstraněn z trůnu, vyhnán ze společnosti, byl nucen přebývat mezi zvířaty a konzumovat trávu. Vykладаči uvádějí, že se takový stav podobá poruše zvané *zoantropie*, toto onemocnění způsobuje, že si člověk sám sebe představuje jako zvíře a jedná tak.⁶ Výklad pokračuje, tento stav měl trvat sedm časů – v časovém vyjádření toto období obvykle chápeme jako sedm let.⁷

Podle Daniela mělo být sesazení krále z trůnu dočasné a mělo trvat, dokud nepozná, „že v lidském kralování vládne Nejvyšší a dává je, komukoli ráčí“ (v. 22). Daniel při výkladu znovu zopakuje záměr soudu: má vést krále k uznání Boží svrchovanosti nad králi a královstvími.

Poté, co vysvětlí sen, jedná Daniel jako starozákonní proroci. Důrazně vyzývá krále, aby odvrhl své hříchy, tím že prokáže dobročinnost vůči chudým (v. 24; srov Mi 6,8), to by mohlo způsobit odložení soudu. Takové zanedbávání chudých může souviset s tím, že král neuznal Boží svrchovanost. Nakonec ten, „kdo se posmívá chudému, tupí jeho Tvůrce“ (Př 17,5).

Paradoxně, i když je Nebúkadnesar popsán jako strom poskytující stravu ze svých větví pro všechny, strom ji ve skutečnosti neposkytoval, protože král se ve svém království nestaral o chudé.⁸ Nejvyšší funkcí krále ve starozákonních dobách bylo zajistit v království spravedlnost, tím že bude chránit utlačované, práva vdov, sirotků i chudých. V tomto směru Nebúkadnesar velmi zklamal.

Splnění snu

Dvanáct měsíců po zjevení snu se Nebúkadnesar procházel po královském paláci a chválil se za vybudování velkého Babylonu (Da 4,27). Jeden komentátor dobře shrnuje působivost a krásu starověkého Babylonu: Babylon bylo město ve tvaru obdélníku, okolo něj byl vodní příkop a složitý systém dvojitéh hradeb. První dvojité hradby obklopovaly hlavní město. Vnitřní hradba měla šířku 6,5 m a zpevňovali ji obrané věže rozmístěné po 18 m, vnější stěna měla šířku 3,5 m a měla také strážné věže. Později Nebúkadnesar přidal další obraný systém dvojitéh stěn (vnější stěna měla šířku 7,5 m a vnitřní stěna 7 m), toto opevnění bylo východně od řeky Eufrat v neuvěřitelné délce 27 km a jeho šířka byla dostatečná k průjezdu vozů. Neznáme výšku hradeb, ale lštařina brána byla vysoká 12 m a hradby by měli mít přibližně stejnou výšku. 12 m vysoká hradba budila respekt před nepřátelskými vojáky.⁹

Právě ve chvíli, kdy si král pochvaloval svůj domnělý úspěch, dopadl na něj Boží soud. Byl mu odejmut trůn a byl donucen strávit sedm let mezi zvířaty a konzumovat trávu přesně tak, jak předpověděl Daniel. Když skončil přidělený čas jeho soudu, královi byla navrácena jeho předchozí sláva, v té době nakonec uznal, že Bůh „je mocen pokořit ty, kdo si vedou pyšně“ (v. 37). A proto se vyplnil cíl soudu tak, jak je uveden v každé z hlavních částí biblického příběhu. Nakonec Nebúkadnesar uzná, „že v lidském kralování vládne Nejvyšší a dává je, komukoli ráčí“ (v. 25; srov. 31,32).

⁶ Ronald W. Pierce, *Daniel*, Teach the Text Commentary Series (Grand Rapids, MI: Baker Books, 2015), 78.

⁷ Francis D. Nichol, ed., *The Seventh-day Adventist Bible Commentary* (Washington, DC: Review and Herald®, 1977), 4:790.

⁸ Sharon Pace, *Daniel*, Smyth & Helwys Bible Commentary (Macon, GA: Smyth & Helwys, 2008), 134.

⁹ Stephen R. Miller, *Daniel*, New American Commentary, vol. 18 (Nashville, TN: Broadman and Holman, 1994), 140.

Všimněme si, že v kapitolách Da 1-4 stojí Nebúkadnesar na „hlavní scéně příběhu, který se odehrává na jeho dvoře. Ve druhé kapitole jeho sen o soše svrhl jeho neschopné mudrce; ve třetí kapitole jeho okázalá socha téměř svrhla Šadraka, Měšaka a Abed-nega; ve čtvrté kapitole jej svrhl sen.“¹⁰ S naplněním snu největší vládce novobabylonské říše opouští Danielův příběh (z pozice hlavní postavy), když opouští dějiny a zlato ustupuje stříbru. Vykonal velká vojenská vítězství, vládl nad mnoha národy a vybudoval světovou říši, ale byl bezmocný před Bohem svých zajatců. To nám připomíná, že Nejvyšší byl, je a vždy bude Svrchovaným Vládcem nad jakoukoli lidskou mocností.

I když Nebúkadnesar musel se zvířaty jíst trávu, aby se naučil pokoru, my jsme také povoláni, abychom se učili pokoru od Jediného, který „ponížil se, stal se poslušným až k smrti, a to smrti na kříži“ (Fp 2,8). Možná je čas, abychom se přestali zaměřovat na sebe, na naše úspěchy a naše selhání. Ještě lépe, proč se nepřestat srovnávat s ostatními, jejich úspěchy a selháními? Pozdvihněme oči a hledme na Ježíše, který „učinil nás královstvím, kněžími svému Bohu a Otcí — jemu sláva i moc na věky věků. Amen.“ (Zj 1,6).

Závěr

V závěru se zamyslíme nad pár body. Zaprvé, když nám Bůh uděluje slávu a moc, očekává od nás, že uznáme jeho svrchovanost. Příběh ukazuje jednu z hlavních chyb Nebúkadnesara: jeho namyšlenost a soběstačnost. Vzhledem k tomu, že sebe považoval za střed světa, neměl ve svém způsobu myšlení žádný prostor na své bližní, nebo na Boha. V takovém světonázoru se Bůh stává nepodstatný a lidi považuje za nástroj pro zvětšení říše. Sen předpověděl účel soudu, král měl být pokořen, aby uznal Boží svrchovanost nad celým světem a osobním životem krále. Toto pozorování nám poskytuje příležitost k přemýšlení o tom, jaké místo Bůh zaujímá v našich životech. Jsme schopni uznat, že všechny naše životní úspěchy jsou Boží dary, které mu máme přisuzovat a používat pro jeho slávu?

Zadruhé, Bůh ustanovuje a odstraňuje krále. Toto je jedna z hlavních myšlenek, možná i hlavní myšlenka Da 4, posiluje ji paralelismus s Da 5. Tyto dvě kapitoly jsou středem aramejské části knihy Daniel a zdůrazňují Boží svrchovanost. „Když se upřímně podíváme na Boží osobu, jsme nuceni ho uctívat i oslavovat. Z tohoto důvodu je velmi důležité, aby se naše kázání a učení zaměřovala na to, kým je Bůh a jak pracuje s lidstvem. To první ovlivňuje druhé a my přijímáme oba prvky – dokonce i když často poznáváme Boha skrze Písmo, které popisuje, jak Bůh jednal v minulosti s pouhými smrtelníky.“¹¹

Zatřetí, Bůh mění soud a uzdravuje hříšníky, když činí pokání. Jeho svrchovanost je absolutní, ale není svévolná. Případ uzdravení Nebúkadnesara po sedmi letech vyloučení ze společnosti nám ukazuje, že Bůh zůstává připraven odpustit a uzdravit. Daniel pokáral krále, aby změnil své jednání, to naznačuje, že soud mohl být odložen, nebo pravděpodobně odvrácen, jako v případě Ninive (Jon 4). Nicméně, neměli bychom zapomenout, že Bůh automaticky soudí hřích tak, jak bychom od něj mohli chtít. Jeho soud je mnohem větší než náš, protože vidí život z božské perspektivy.

*Vždyť moje myšlení nejsou myšlení vaše,
ani vaše cesty nejsou cesty mé, je Hospodinův výrok.
Neboť jako jsou nebesa vyšší než země,*

¹⁰ Widder, *Daniel*, 97.

¹¹ Pierce, *Daniel*, 82.

*tak jsou mé cesty vyšší než cesty vaše
a má myšlení vyšší než myšlení vaše. (Iz 55,8.9)*

Bůh dychtí po tom, aby nás mohl zachránit, můžeme spočívat v jeho nekonečné lásce a spravedlnosti s vědomím, že vyřeší problém hříchu způsobem, který je v souladu s jeho charakterem.